ולחנניה טילטול על ידי שוורים שמיה טילטול. נראה לר"י אפילו בים בה מ' סאה תימה לר' יצחק אמאי נקט תנניה הא רבנן נמי לא פליגי בהא דאמה שמטהרין ספינת הירדן היינו משום דרך אמיה בלב יס (משלי ג) ולאו משום דלא שמיה טילטול ועוד דנראה דספינת הירדן מיטלטלת אפילו על ידי בני אדם דאי אינה מיטלטלת אלא על ידי שוורים אם כן מממתיתין דכלים[ד] דתנן ספינת הירדן טומאה הוי מני לאוקומי דלתנניה שמיה טילטול:

ואמר רבי יוחנן אם יש בה בית קיבול רימונים בו'. מהא דקתני במטה[ב] טומאה טומאת מת לא מצי לאתויי דאייה דאיכא למימר שמיטלטלת על ידי בני אדם:

שלש תיבות הן. קשה לר"י דאמאי מייתי לה דאי משום דהיא סיפא דההיא דג' עגלות הן אם כן הוה ליה לאתויי ההיא דג' עריסות שהן בימים:

הבאה במדה טהורה מכלום. אפתחה למעלה קאי דפתחה מגיה דאיכא דאמרי לא בעי מיטלטל מלא וריקן[ג] כדאמרי' בנכורות (דף לא.):

אלא אמר רב פפא ה"ק כו' ושל עץ בין מדרסו בין מגעו טמא. תימה לרבינו תם דלמה לו להגיה של עץ וספינת הירדן לא הוה ליה אלא לאפוקי שיטיא קמא דלא"ק ספינה של חרס טהורה כתנא דידן ולר' יוסי אף הספינה טומאה כתנניה ואף לרבי יוסי אמגע דקאמר מ"ק דטומאת על כן נראה לרבינו תם כגי' ר"ח דגרסינן במילתיה דרב זביד וספינה של חרס טהורה כתנא דידן ורבי יוסי אומר אף הספינה טומאה כתנניה כמו מגע [דכלי חרס[מ]] ופריך מאי אף דהשתא לא קאי אעיקר מילתיה דת"ק אלא אדקדוק דבריו דדייקינן הא מגעו טמא אלא א"ר פפא ה"ק כו' וספינה של חרס טומאה כתנניה ר' יוסי אומר אף הספינה טהורה כתנא דידן כמו מדרס כלי חרס דקתני תנא קמא בהדיא דטהור:

מה היא דאית ליה טהרה במקוה. לאו דוקא נקט מקוה דהא זב בעי מים חיים אלא משום דבעי למינקט מקוה גבי משכב ומושב ולענין מים חיים לא מצרכי שיהא טעון במשכב ומושב כזב דלא בעינן אלא דדמי ליה פורתא דאית ליה טהרה:

לאפוקי כלי חרס דאית ליה טהרה במקוה. תימה דהא כופת שאור שיהא ליכנה טומאה מדרס כדאמרינן בהעור והרוטב (מועלין דף קכט.) אע"ג דאית ליה טהרה במקוה ואומר רבינו תם דיש במינו בגדולי קרקע טהרה במקוה כגון כלי עץ:

מפץ במת מניין. פירש בקונטרס דמיירי במפץ של עץ ואין נראה לרבינו תם דהא פשוטי כלי עץ יש להם טהרה במקוה כדמוכח בפרק קמא דסוכה (דף טז.) דאמר מטה מיטהרת איכרים ומוקי לה בפשוטי כלי עץ כגון אמרוכה ושמי כרעים ואומר ר"ת דהכא במפץ של שיפה ושל גמי דאין לו שום טומאה אלא מדרבנן לגבי טומאת מדרס כדפירש[ד] לעיל בפרק במה אשה (דף פו.[ה]) והא דפשוטי כלי עץ אית להו טהרה במקוה אומר ר"י דנפקא לן מדכתיב (במדבר לא) וכל כלי עץ תתמטאו דמשמע אפילו פשוטי דומיא דכלי מתכות דכתיב התם ואף על גב דכתיב וכל מעשה עזים ליכא למילף מה מעשה עזים מיטלטל מלא וריקן אף כלי עץ דלא שייך למילף הכי אלא משק דכתיב (בראשית מב) והיה הם מריקים שקיהם והכי נקט נמי בכל דוכתא מה שק מיטלטל מלא וריקן כו' ולא נקט מה בגד מיטלטל מלא וריקן אף על גב דבגד נמי כתיב גבי שק או בגד או עור או שק[ו]: מה

כתדירא טמאה מדרס כמטה טמאה טמא מת כו'. זו המשנה במס' כלים בפרק ג' תריסים וגם בו יש המשנה האחרת ג' תיבות הן וראוי לנו לבאר כי אע"פ שהמת הוא חמור מכל הטמאות וקשה מהן כמו ששנינו במשנה (כלים פ"א מ"ד) חמור מכולם המת שהוא טמא באהל מה שאין כן כולם מטמאין אינו טמא משכב ומושב כמו שהוא בתורת כהנים הזב טמא משכב ומושב לא המת מה אם הזב שאינו מטמא טומאת ד' מטמא משכב ומושב מת שהוא מטמא טומאת ד' אינו דין שיטמא משכב ומושב ת"ל הזב לא המת ר"ש אומר אשר ישכב עליו ואשר ישב עליו את שיש לו שכיבה ושישיבה מטמא משכב ומושב ואין זב שמת מטמא משכב ומושב ושאמרו הזב שמת מטמא במשא עד שימוק הכשר מדברי סופרים וטמא מת נידון כמת אינו עושה משכב ומושב (לדבריהם) הזב ולא טמא מת כו'. **ובתוספתא** (כלים פ"א) חומר בבועל נדה כר תחתון בעליון מה שאין כן בטמא מת ואמרו במשנה ובתוספתא במס' זבין חומר בזב מבמת שהזב עושה משכב ומושב מתחתיו כו' מה שאין המת מטמא טמא מת משכב על י' מצעות אינו מטמא אלא העליון ששכב עליו והשאר טהורין לפי שלא יעשה משכב ומושב והעליון טמא בנגיעה ולפיכך היו החכמים קורים לכל דבר שאינו מטמא כדרן משכב ומושב טמאה טמא מת ולכל דבר שהוא נעשה משכב ומושב היו קורין אותו בשם מדרס בלשון קצרה ולכן כל דבר שהוא מטמא מדרס הוא טמא במגע והיינו טמא מת כדרך הנגיעה ואינו מיטמא מדרס וכדבר הזה אמרה המשנה בפרק בא סימן התחתון (נדה מט) כל המיטמא מדרס מטמא מת ריש שהוא מטמא טמא מת וכו' ואמרו בתלמוד (שם) כל המטמא מדרס מטמא טמא מת ריש שהוא מטמא טמא מת ואינו מטמא מדרס לאיתויי סאה ותרוקב דתניא והיושב על הכלי יכול כפה סאה או תרוקב וישב עליו יהא טמא ת"ל אשר ישב עליו הזב כל שמיותר לישיבה יצא זה [שאומרים לו] עמוד ונעשה מלאכתנו. **ובתוספתא** (שם דכלים פ"ב) עריסת בנות טמאה טמא מת היתה משמשת שכיבה הרי זו טמאה מדרס מטה שמוכרין עליה כלים הרי זו טמאה מת היתה משמשת שכיבה ושישיבה יתברר לך פירוש טומאת מדרס ומת ולפיכך היתה התיבה שתחילה מציירה שהיא ראויה למושב טמאה מדרס ושפתחה מלמעלה שאינה ראויה למושב טמאה טמא מת במגע ולא טומאת מושב הבין זה ושמור אותו בלבך כי הוא עיקר גדול: **יצא כלי חרש דאין** כו' **דלית ליה טהרה במקוה.** כמו שכתוב בתורה (ויקרא יא) ואותו

ולחנניה[מ] טילטול על ידי שוורים שמיה טילטול (מ) (אין[ג]) [מ]דתנן [א]שלש עגלות הן עשויה בכתידרא טמאה מדרס כמטה טמאה טמא מת של אבנים טהורה מכלום ואמר ר' יוחנן ואם יש בה בית קבול רמונים טמאה טמא מת [ב]שלש תיבות הן תיבה שפתחה[ג] מצדה טמאה מדרס מלמעלה טמאה טמא מת [ג]והבאה במדה טהורה מכלום [ד]ת"ר [ד]מדרס כלי חרס טהור ר' יוסי אומר אף הספינה מאי קאמר אמר רב זביד הכי קאמר מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא וספינה של חרס טמאה כתנניא ר' יוסי אומר אף הספינה טהורה כתנא דידן מתקיף לה רב פפא מאי אף (ה) אלא אמר רב פפא הכי קאמר מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא ושל עץ בין מדרסו ובין מגעו טמא וספינת הירדן טהורה כתנא דידן ר' יוסי אומר אף הספינה טמאה כתנניא [ו]ומדרס כלי חרס מנלן דטהור אמר חזקיה דאמר קרא [ז]ואיש אשר יגע במשכבו מקיש משכבו לו מה הוא אית ליה טהרה במקוה אף משכבו נמי אית ליה טהרה במקוה דבי ר' ישמעאל תנא [ח]כמשכב נדתה יהיה לה מקיש משכבה לה מה היא אית לה טהרה במקוה אף משכבה נמי אית לה טהרה במקוה לאפוקי כלי חרס [ט] דלית ליה טהרה במקוה מתיב ר' אילעא [י] [יא]מפץ במת מנין ודין

מה דאית ליה טהרה במקוה. לאו דוקא נקט מקוה דהא זב בעי מים חיים אלא משום דבעי למינקט מקוה גבי משכב ומושב ולענין מים חיים לא מצרכי שיהא טעון במשכב ומושב כזב דלא בעינן אלא דדמי ליה פורתא דאית ליה טהרה:

לאפוקי כלי חרס דאית ליה טהרה במקוה. תימה דהא כופת שאור שיהא ליכנה טומאה מדרס כדאמרינן בהעור והרוטב (מועלין דף קכט.) אע"ג דאית ליה טהרה במקוה ואומר רבינו תם דיש במינו בגדולי קרקע טהרה במקוה כגון כלי עץ:

מפץ במת מנין. פירש בקונטרס דמיירי במפץ של עץ ואין נראה לרבינו תם דהא פשוטי כלי עץ יש להם טהרה במקוה כדמוכח בפרק קמא דסוכה (דף טז.) דאמר מטה מיטהרת איכרים ומוקי לה בפשוטי כלי עץ כגון אמרוכה ושמי כרעים ואומר ר"ת דהכא במפץ של שיפה ושל גמי דאין לו שום טומאה אלא מדרבנן לגבי טומאת מדרס כדפירש[ד] לעיל בפרק במה אשה (דף פו.[ה]) והא דפשוטי כלי עץ אית להו טהרה במקוה אומר ר"י דנפקא לן מדכתיב (במדבר לא) וכל כלי עץ תתמטאו דמשמע אפילו פשוטי דומיא דכלי מתכות דכתיב התם ואף על גב דכתיב וכל מעשה עזים ליכא למילף מה מעשה עזים מיטלטל מלא וריקן אף כלי עץ דלא שייך למילף הכי אלא משק דכתיב (בראשית מב) והיה הם מריקים שקיהם והכי נקט נמי בכל דוכתא מה שק מיטלטל מלא וריקן כו' ולא נקט מה בגד מיטלטל מלא וריקן אף על גב דבגד נמי כתיב גבי שק או בגד או עור או שק[ו]: מה

כתדירא טמאה מדרס כמטה טמאה טמא מת כו'. זו המשנה במס' כלים בפרק ג' תריסים וגם בו יש המשנה האחרת ג' תיבות הן וראוי לנו לבאר כי אע"פ שהמת הוא חמור מכל הטמאות וקשה מהן כמו ששנינו במשנה (כלים פ"א מ"ד) חמור מכולם המת שהוא טמא באהל מה שאין כן כולם מטמאין אינו מטמא משכב ומושב כמו שהוא בתורת כהנים הזב טמא משכב ומושב לא המת מה אם הזב שאינו מטמא טומאת ד' מטמא משכב ומושב מת שהוא מטמא טומאת ד' אינו דין שיטמא משכב ומושב ת"ל הזב לא המת ר"ש אומר אשר ישכב עליו ואשר ישב עליו את שיש לו

מסורת הש"ס עם הוספות

מ) כלים פי"ט ופכ"ד מ"ב, ג) ג"ז סס מ"ד, ג) מכוזות ג"מ. [מוקפמת כלים פ"ב], ד) [מיומן קד:], ה) ב"ק לה:, ו) כלים פרק יז מ"א, ז) תו"כ זבים פ"ב ה"ז, מ) במדבר יג לב, מ) [עי' פירש"י מיומן קד: ד"ה לתמן לו מהרים], י) ויקרא ו כא, כ) תו"כ שמיני סוף פרשתא ז, ל) עיין תוס' לעיל מד ע"ב ד"ה מוכני (ב"ש), מ) עי' רש"י סוכה כ. ד"ה וסמכן כל הטמטמ, נ) ויקרא יא לב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ע"י שוורים שמיה טילטול דתנן כלי"ל ומיכא אין נמקתן: (ב) שם מגי' אף ספינה אלא:

גליון הש"ס

גמ' ומדרס כלי חרס מנלן דטהור. עי' רש"י פירוש דף קד ע"ב ד"ה לא. ובגכורות דף לא ע"א רש"י ד"ה אין מדרס וכ"ע:

תורה אור השלם

א) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכַּבּוֹ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: [ויקרא טו, ה]

ב) כָּל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו כָּל יְמֵי זוֹבָהּ כְּמִשְׁכַּב נִדָּתָהּ יִהְיֶה לָּהּ וְכָל הַכְּלִי אֲשֶׁר תֵּשֶׁב עָלָיו יִטְמָא יִהְיֶה כְּטֻמְאַת נִדָּתָהּ: [ויקרא טו, כו]

הגהות וציונים

מ) בקצת כת"י ולר' חנינא, ותיבות "אמר רבא" ליתא (ונכון, דק"ס). ובר"ח הוא כלפנינו: ג) רש"ל מ"ז (גליון): ג) [גי' המשנה שפתה"ד] (גליון): ד) בכת"י נוסף כלים: ה) צ"ל [illegible] אומרים (כלשון הגמ' לעיל נט ע"א) בדפו"ר ואומ': ו) צ"ל מתניתין (באה"מ): ז) מהרש"ל ומהר"ם (במקום "כלומר" שבדפו"ר): ח) בכת"י נוסף חרס: ט) צ"ל בד"ה משכבו לו. (מהרש"ל): י) עיין מהרש"א ומהר"ם: כ) עיין רש"ש בגמ' פג ע"ב: ל) צ"ל כמפה (רש"ש, וכ"ה בדפו"ר): מ) נוסף ע"פ מהרש"ל: נ) צ"ל בדפירשתי (ב"ש): ס) ד"ה כוותיה, ועיין מהר"ם: ע) יש להוסיף חרס: פ) צ"ל מנלן:

ליקוטי רש"י

טמאה מדרס. על ידי מדרס נעשה אב טומאתה. **טמאה טמא מת.** ויש שהוא מטמא טמא מת ואינו מטמא מדרס והיינו מה שהוא כלי אבל אינו מיוחד לשכיבה למטמא כלל טומאות חוץ מטומאת מדרס שאם שכב עליו ואינו נגע בו טהור לגבי מדרס מיוחד לכך בעינן כדאמרינן יגע שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו **חרס דליית ליה טהרה במקוה.** ואמו משכבו למד שאין לו טהרה במקוה [ויקרא יא, לג]. לכמיה (ויקרא יא) ואומו משכבו שאין לו טהרה אלא במקוה [ע"ירבין קד:]. **מפץ במת מנין.** שמטמא לפי שנאמר במת מדין וכל נגד וכל כלי עור וגו' (במדבר לא) חס אינו לא כלל נגד ולא כלל עור ולא כלל כלי עץ מנין שאפי' הוא מטמא בהאל המת [ב"ק כח:].

עין משפט נר מצוה

יג א מי' פכ"ז מהלכות כלים הלכה ג:
יד ב שם הלכה ג ופכ"ה הלכה טו ופרק כו הלכה ו:
טו ג מי' פכ"ז שם ופ"ג שם הלכה ג וס"ו מהלכות טומאת מת הלכה ג:
טז ד מי' פ"א מהלכות כלים הלכה מ ופ"ה הלכה ח:
יח ה מי' שם פ"א הלכה יג ופכ"ג הלכה ח:

רבינו חננאל

אף הספינה אותא רב זביד לפרושה מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא וספינה בין במגע בין במדרס טהורה כרבנן ור' יוסי ספינה של חרס טמאה כתנניה ולא [כתנא] קמא וקא מתקיף לה רב פפא מאי אף דאלמא אטהורה קאי ר' יוסי ולא אטומאה. **אלא** אמר רב פפא ת"ק סבר מדרס כלי חרס טהור אבל ספינה של [ב] טמאה כתנניה ור' יוסי סבר אף הספינה טהורה כרבנן. **ומדרס כלי חרס ס"ל [ב] דטהור הוא** אמר חזקיה דאמר קרא ואיש אשר יגע במשכבו מקיש משכבו לו מה הוא דאית ליה טהרה במקוה אף משכבו נמי דבר שיש לו טהרה במקוה הוא טמא מדרס אבל דבר שאין לו טהרה במקוה אינו מיטמא במדרס. ודבי ר' ישמעאל תנא כמשכב נדתה יהיה לה בענין הזה: **מותיב** ר' (אלעזר) [אילעא] מפץ במת מניין

רב נסים גאון

אלא אם כן יהיה ההיסט במקום בית הסתרים אז יהיה דינו משונה כמפורש במס' נדה בפרק יוצא דופן (דף מג) אמר ריש לקיש קנה בקומטו של זב והסיט בו את הטהור טהור קנה בקומטו של טהור והסיט בו את הזב טמא מאי טעמא דאמר קרא (ויקרא טו) וכל אשר יגע בו הזב ודיו לא שטף במים זה הסיטו של זב שלא מצינו בכל התורה כולה ואפקיה רחמנא בלשון נגיעה למימרא דהיסט ונגיעה כידו מה התם מבראי אף הכא מבראי ובתורת כהנים אמרו מה ידיו בבראה פרט לבית הסתרים אף כל בשרו בבראה פרט לבית הסתרים דאלמא כי מניד טהורו לזב במקום בית הסתרים טהור הוא. ובמס' ע"ז בפרק ר' ישמעאל אומר ג' אבנים זו בצד זו (דף ס) אמרו אמר רב אשי כל שבזב טמא בגרי עושה יין נסך וכל שבזב טהור בגרי אינו עושה יין נסך מיכן אמר ר"ש [ב] קנה של זב כו' ובבבא קמא בפרק כיצד הרגל (דף יז) אמרו עוד אמר רבא כל שבזב טמא בנזקים משלם נזק שלם כו': **אמר רבה ולחנניה טילטול על ידי שוורים שמיה טילטול דתנן ג' עגלות הן הנעשיה**

חשק שלמה על רב נסים גאון [ב] עיין הגיגי נמוק' סס ד"ה כל דע"ל הא דסבר טהור לא קאי אקנה בקומטו של זב. ובגי' רבינו ל"ע:

מזה פכין קטנים שטהורין בזב. תימה דמסקה ותרקב[ו] ותיבה שפתחה למעלה יכול לעשות ק"ו דלא מטמא מדרס מטמא במת מפץ שמטמא מדרס אינו דין שיטמא בכ"מ וי"ל דמה להכי שכן נעשין אב הטומאה מה שאין כן במפץ דכיון שאין לו טהרה במקום אינו נעשה אב הטומאה כדמוכח בפרק בתרא דעירובין (דף קד:) אבל קשה דמפכים גדולים מלי למיעבד ק"ו דלא מטמו מדרס כדאמר הכא דמדרס כלי חרס טהור ומטמא במת וי"ל דטפי ניחא ליה למיעבד ק"ו מפכים קטנים שטהורין מכל טומאת הזב לגמרי וקשה דבמעיינות הזב מנלן דלא מיטמו פכין קטנים דנהי דבמעין הזב לא מיטמו אשר ישכב עליו הזב יטמא הא כיצד יש במינו אע"ג דלית ליה טהרה במקוה אין במינו מקיש משכבו לו רבא אמר מדרס כלי חרס טהור מהכא [ו] וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו [ז] הא יש צמיד פתיל עליו טהור הוא מי לא עסקינן דיחדינהו לאשתו נדה וקאמר רחמנא טהור: **מתני'** [ח] מנין לערוגה שהיא ששה על ששה טפחים שזורעין בתוכה חמשה זרעונין [ט] ד' על ד' רוחות הערוגה ואחת באמצע שנא' [י] כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח זרעה לא נאמר אלא זרועיה: **גמ'** מאי משמע אמר רב יהודה כי כארץ תוציא צמחה תוציא חד צמחה חד הרי תרי זרועיה תרי הא ארבע תצמיח חד הא חמשה

ודין הוא ומה פכין קטנים שטהורין בזב טמאים במת [א] מפץ שטמא בזב אינו דין שיהא טמא במת ואמאי הא לית ליה טהרה במקוה א"ל ר' חנינא שאני התם הואיל ואיכא במינו א"ל [ב] רחמנא ליצלן מהאי דעתא אדרבה רחמנא ליצלן מדעתא דידך וטעמא מאי תרי קראי כתיבי כתיב [ג] ואיש אשר יגע במשכבו וכתיב [ד] וכל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא הא כיצד יש במינו אע"ג דלית ליה טהרה במקוה אין במינו מקיש משכבו לו רבא אמר מדרס כלי חרס טהור מהכא [ה] וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו [ו] הא יש צמיד פתיל עליו טהור הוא מי לא עסקינן דיחדינהו לאשתו נדה וקאמר רחמנא טהור: **מתני'** [ז] מנין לערוגה שהיא ששה על ששה טפחים שזורעין בתוכה חמשה זרעונין [ח] ד' על ד' רוחות הערוגה ואחת באמצע שנא' [ט] כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח זרעה לא נאמר אלא זרועיה: **גמ'** מאי משמע אמר רב יהודה כי כארץ תוציא צמחה תוציא חד צמחה חד הרי תרי זרועיה תרי הא ארבע תצמיח חד הא חמשה

שטהורים בזב. שאינו יכול ליגע בתוכם לפי שפיסה לר' ובהיסט נמי לא מטמו כדפירש בקונטרס דלא שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל היסט וא"ת א"כ כלי חרס המוקף צמיד פתיל לא יטמא בהיסט ובפ"ק דנדה (דף ה:) אמר שאינו ניטול במעמד לעת שבנדה ובפ' הניזקין (גיטין דף פפ:) נמי פריך וליתוס שמא תסיטם אשתו נדה ותור"ת דצמיד פתיל בא לכלל מגע לפי שעמוד ליפתח ולא דמי לקולת נבלה דאמר' בהעור והרטוב (מולין קכו:) מתוסר נקיבה כמתוסר מעשה דמי ואע"פ שמשב עליה לנוקבה אין טמאה במשא דהתם סתמא אינה עומדת לנקיבה אלא ע"י מתשבה אבל מוקף צמיד פתיל סתמו עומד ליפתח:

מפץ שטמא בזב אינו דין שיטמא במת. מק"ו דהכא ק"ל בכל דוכתא[ב] דכל המטמא מדרס מטמא טומאת מת [ג] וא"ת כלי חרס המוקף צמיד פתיל יוכיח שטמא מאב דמטמא בהיסט כדפרישית לעיל וטהור במת ואומר ר"ת דלא שייך למימר יוכיח מצמיד פתיל דמה שהוא[ד] בהיסט הזב היינו משום דהוי כאילו נגע הזב בתוכו כדאמרי' [ה] איזהו מגע שהוא כבולו הוי אומר זה היסטו ובמת אם היה כזית ממנו בתוכו היה טמא: **והא** לית ליה טהרה במקוה. תימה דבסוף כילד הרגל (נ"ק דף כה:) קאמר עלה דמפץ דהכא וקא מייתי לה בין לטומאת ערב בין לטומאת ז' מה שייך להזכיר טומאת ערב וז' כיון דאין לו טהרה לעולם וי"ל דהאי ק"ו אהני נמי לפשוטי כלי עץ המיוחדים למדרס לטמאים במת ומייתי הא[ו] לטומאת ז' אי נמי ברייתא איירי בכל מפלים בין במפץ עץ בין במפץ שיפה וגמי ובמפץ עץ קאמר התם דמייתי ליה לטומאת שבעה דאית ליה טהרה במקוה:

מי לא עסקינן דיחדינהו לאשתו נדה. פי' בקונטרס ואי מיטמא מדרס היכי מגיל והלא כל דבר טמא אינו מוקף בפני הטומאה אלא ס"מ דלא מיטמא מדרס הלכך כלי חרס המוקף צמיד פתיל טהור מכל טומאה והיסט נמי לא מטמא דכל דבר שלא בא לכלל מגע אינו בא לכלל משא ואין נראה דודאי מטמא בהיסט כלי חרס מוקף צמיד פתיל כדמוכח בנדה (ה:) ובגיטין (פפ:) כדפירשתי לעיל ומפרש ר"ת דמדכתיב וכל כלי דייק דמי לא עסקינן דיחדינהו לאשתו נדה דכל טומאות הבאות דרך גב יש לנו לטהרו מדכתיב וכל הילך אפילו יחד להו ליפסה טהורים אבל בהיסט ממטא דטומאה הבאה דרך תוך הוא דמשמע כאילו נגע בפנים כדאמרינן[ז] איזהו מגעו שהוא כבולו הוי אומר זה היסטו ור"י מפרש דלא בעי למימר דמיירי קרא בכל עניין אפי' יושבה עליהם אשתו נדה או היסטן אלא אם יחד כלי חרס לאשתו נדה טהור דאין כלי חרס מטמא מדרס דאי (יחד[ח]) טמא לא יהא בצמיד פתיל אע"ג דלא ישבה עליו דאע"פ שבמת אינו מקבל טומאה מגבו כיון דבמדרס יכול לקבל טומאה אין לו לחוץ בתהל המת ומסופק ר"י בכך: **מנין** לערוגה שהיא ו' כו'. י"ל דערוגה ו' נפקא לן מדכתיב לחייו כערוגת הבושם (שיר ה) ומשמע לחייו לשון לוחות והם היו ו' על ו'[ט] מכלל דערוגה נמי כן היא: **ארבע** על ארבע רוחות הערוגה. בתמצע הרוח כדמוכח בגמרא לפי מה שאפרש בעז"ה[י] ומה שפירש הקונטרס דכלאי זרעים דרבנן אינו נראה לר"י דהא אמרי' בפ' כל הבשר (מולין קטו.) כלאי זרעים ליתסרו דהא מיעבדי לך הוא ואין נראה לומר דלהרכבת אילן קרי כלאי זרעים משום דבפ"ק דקידושין (דף לט.) מפיק הרכבת האילן משדך לא תזרע כלאים ועוד[יא] דהתם בקידושין אמר אהכיא מילתא גופא בהתנך לא תרבע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה בהתנך בהרבעה אף שדך בהרכבה ומה בהתנך נוהג בין בארץ בין בחו"ל ופריך ואלא הא כתיב שדך ומשני ההוא למעוטי זרעים שבחו"ל (ובפ' המפיל[יב]) משמע דבא"י אסירי מדאורייתא ואפי' לר' יאשיה דאמר אינו מייב עד שיזרע חטה ושעורה ותרלן בתמלולת יד[יג] היינו לתתייב משום כלאי הכרם דלא תזרע כרמך אבל אלאו דלא תזרע שדך מודה דמייב:

[א] מ"ר, סס ה"ו, ג ופכ"ג הלכה ח:
[ב] מ"ר פ"ד מהלכות כלאים הלכה ט ע מתג לאוין רעט:

רבינו חננאל

שהוא טמא. עיקר הדבר הזה שלא נאמר במת אלא כל בגד וכל כלי עור וכל מעשה עזים והמפץ שהוא כמין מחצלת שעשויה מן החילף ומן כיוצא בו לא נאמר בה ואף לא נאמר מפץ בשדץ כי כן כתיב בו מכל כלי עץ או בגד או עור או שק. ומן מתני' כבר גמרינן שהמפץ טמא דתנן שלשה מפצין הן העשוי לשכיבה טמא מדרס של צבעים טמא מת ושל גתות טהור מכלום. [ב] ואפילו דגיחות קאמרינן דשמואל עביד לה לבנתיה מפצות ביומי תשרי וצריכן למידע מהיכא ילפינן טומאה למפץ במת ובשדץ. ואימירן הני בריייתא בגמ' דבאיזו צד הרגל מועדת לענין דרשת דיו לבא מן הדין להיות כנדון. [ג] השתא כיון דמפץ לאו כלי עץ הוא ולא בגד ולא עור ולא שק ולא מעשה עזים. [ד] ובזב קא דרשינן ליה טומאה) דלית ליה טהרה במקוה וקא מטמא מדרס קא מותיב מינה ר' אלעא לאמאן [ד]ראמר (דאע"ג דליתיה מהני מדאגי עשוי) דבר שאין לו טהרה במקוה אין מטמא מדרס. א"ל ר' חנינא הואיל (למשכב הוא. ובמחצלת של קנים) ויש במינו. פי' כגון שטומאתו מתוך שהוא משכב ויש במין מפצות (חשיבו לית ליה טהרה במקוה) דברים שהן ממיני בגד או עור או שק שיש להן טהרה במקוה (דהא ליכא טהרה במקוה אלא) עליהן הוא אומר כל המשכב אשר ישכב עליו. אבל כלי חרס (לדברים הללו. וטהרתו במיעוט) אין במינו דבר שיש לו טהרה במקוה ועליהן הוא אומר (שיעורו כדתנן מפץ ששה) במשכבו מקיש משכבו לו. ולא היו הדברים ברורים (על ששה. וחניא בתוספתא) לר' אילעא משום הכי קאמר ליה לר' חנינא רחמנא ליצלן מן (מפץ שבלה כל זמן שמניחין) האי דעתא עד דפריש ליה טעמא דתרין קראי כתיב. (אותו על הכסא האשה הישבת). **רבה** אמר מדרס כלי חרס דטהורה מהכא וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא הא יש צמיד פתיל טהור. (וכאן דסתים) אע"ג דחזיה לאשתו נדה למיזגה ולמיסמך עליה טהור הוא: מתני' מנין לערוגה שהיא ששה על ששה טפחים שזורעין בתוכה ד' זרעונים ד' על ד' רוחות ערוגה ואחת

חשק שלמה
על רבינו חננאל

[ג] המעשה גנייה לענין המתקנים לנסן מטת עליסס מרמס. וי"ל ועל דגיחות קאמרינן דשמואל עבדי וס' וסוגמו מה דאל"ה היה אסור לענמוד ע"ג מפלי בטעת עבילה משום גזירת מתחלאת. ועיין מר"ן בפ"ג דשבועות שמתה בלחמת פירש"י מטמא קונים ז. מתנס לפי דעת רבינו ת"ס: ג) דמי רבינו הם מעולני הכמה [ד]:

רב נסים גאון

ואותו תשבורו ואמרו רבותינו ז"ל מלמד שאין לו טהרה אלא שבירה: **פכין קטנים שטהורין בזב טמאים במת.** ממה שאמרה התורה בענין הזב (ויקרא טו) וכלי חרש אשר יגע בו הזב ישבר ולא אמרה וכל כלי חרש למדנו שפכין קטנים טהורין בזב ואמרו במת (במדבר יט) וכל כלי פתוח אפילו כל שהוא וכבר פירשנו בברכות הרי למדנו שפכין קטנים טמאין:

מסורת הש"ס
עם הוספות

[ו] [כמוסמ מס: כ"ק סס:], [ז] כלאים פ"ג מ"ל פפמיס לנ:], [ח] [קידושין לנ:], [ט] עיין לעיל פנ. ד"ה כרע, [י] זבים פ"ג ה"ה, [יא] ויקרא יא לב, [יב] במדבר לא כג, [יג] חולין כה., [יד] ב"ב יט:, [ב] פה:, [ג] לעיל נט., [ד] ויקרא טו ח, [ה] [ועי' מוס' מגיהה כנ: ד"ה יפלו], [ו] [נדה מט. סוסה כ.], [ז] תו"ש זבים פרשתא ג ה"ב, [ח] נדרים לח., [ט] פה. ד"ה אמר, [י] ברכות כב ע"א.

הגהות הב"ח

(א) גמ' מסכת דכתיב וכל כלי: (ב) תוס' ד"ה מה פכין וכו' דמה לזב שכן מטמא משכב ומושב תאמר במת שאין מטמא משכב ומושב וי"ל דאיכא:

גליון הש"ס

[מכמ"ר תוס' ד"ה מפץ וכו' ואית כלי חרס המוקף צמיד פתיל יוכיח וכו'. [ע' מל"ס דף ס ע"ב בתוס' [יס]מ ד"ה (ה"ג) הטעון]:

תורת אור השלם

א) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכַּבוֹ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: [ויקרא טו, ה]

ב) כָּל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הַזָּב יִטְמָא וְכָל הַכְּלִי אֲשֶׁר יֵשֵׁב עָלָיו יִטְמָא: [ויקרא טו, ד]

ג) וְכָל כְּלִי פָתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צָמִיד פָּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא: [במדבר יט, טו]

ד) כִּי כָאָרֶץ תּוֹצִיא צִמְחָהּ וּכְגַנָּה זְרוֹעֶיהָ תַּצְמִיחַ כֵּן אֲדֹנָי אֱלֹהִים יַצְמִיחַ צְדָקָה וּתְהִלָּה נֶגֶד כָּל הַגּוֹיִם: [ישעיה סא, יא]

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת].

הגהות וציונים

(א) נדפ"ל לא מטמאו: ב) כ"ה במהרש"ל: ג) צ"ל משכבו וכתיב וכל (מהרש"ל, עיי"ש): ד) כל ימי נדותה (כת"י): ה) בדפו"ר דמה לומת שאין מטמא ועיין מהר"ם, ולפנינו הוא ע"פ המהרש"א: ו) יש להרסיף מיטמא בהיסט הזב (דבש חמר): ז) "להא" (דפו"ר) וצ"ל לזה (כ"ה בתוס' ב"ק כה ע"ב ד"ה וקמייתי, דבש תמר): ח) המהר"ם מחקו ועיי"ש, ועיין מהרש"ל, והבאה"מ הגיה דאי מטא ייחד לא יציל: ט) עיין מהרש"א ומהר"ם: י) וי"ג ובפ' מעשר בהמה משמע בהדיא דאסור מדאורי' והוא בבכורות נד ע"א (גליון) ועי' מצפה איתן בילק"מ: כ) לפי הנראה נשתרבבה הערה משולי הגליון בתוך כת"י דברי רבינו (עפ"י הרנש"ה הלוי בקובץ תורני). והקפנו בסגור עגול המילים השייכות להערה, ויש לקרוא דברי הר"ח בנפרד, ואחרי תיבות "דתרין קראי כתיב" יש לקרוא המילים המוקפות בנפרד וכסדר: